

Prof.Dr.Hakkı Keskin

2005-2009 Federal Almanya Parlamentosu Milletvekili
ve Arupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyesi

www.keskin.de

E-mail: hakki@keskin.de

Tel: +90 539 236 80 95

Tel: +49 172 51 71 106

Ocak 2010

Azerbaycan -Türkiye Gerginliği İvedi Olarak Giderilmelidir

Konuyla İlgim

Federal Almanya Parlamentosu Milletvekili olarak görevlerim arasında Kafkasklarda barışın sağlanması, bu bağlamda da Azerbaycan - Ermenistan ve Gürcistan-Rusya sorunları bulunuyordu. Ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Üyesi olarak da bu konularla yakından ilgileniyordum.

Avrupa Konseyi adına, Azerbaycan`daki Parlamento ve Cumhurbaşkanı seçimlerinde gözlemci olarak bulundum. Dört yıldır Konuyla ilgili birçok uluslararası toplantıya katıldım. Azerbaycan`da Cumhurbaşkanı, Bakanlar, Milletvekilleri, Muhalefet Parti Liderleri, Medya Mensupları, Sivil Toplum Kuruluşları ve anadilimin Türkçe olması nedeniyle de Azerbaycan halkıyla doğrudan görüşmelerim oldu.

Cumhurbaşkanı sayın İlham Aliyev 17 Mart 2009 da, aralarında bulunduğum Avrupa Konseyinden bazı milletvekillerini kabul görüşmesinde, üstüne vurgu yaparak Türkiye`nin Ermenistan sınırının açılmasına yönelik duyular alındığını ve bundan büyük endişe duyduklarını önemle vurguluyordu. Konuyu Azerbaycan milletvekilleri ve Türkiye`nin Azerbaycan Büyükelçisiyle görüştüğümde, bu konunun Azerbaycan`da çok büyük bir endişeyle izlendiğini öğrendim.

Bu durumun kardeş iki ülke olan Azerbaycan - Türkiye ilişkilerinde önemli bir sorun olabileceğini görerek konuyla yakından ilgilenmeye başladım.

Türkiye Azerbaycan İlişkilerinin Önemi

Azerbaycan`ı yakından tanıyanlar, Azeri Türkleriyle Türkiye arasındaki ulusal, tarihsel, kültürel ve tüm diğer alanlardaki çok yönlü bağların nedeni içiçe olduğunu görürler. Azerbaycan`da başta konuştuğunuz ortak dil, dinlediğiniz ortak müzik, ortak tarih bilinci, dini inanç ve örtüşen yaşam biçimiyle kendinizi kendi ülkenizde, Türkiye`de, hissedersiniz. Kardeş ve gerçek dost ülke sevgisini yaşarsınız.

Azerbaycan Parlamento binasının önünden baktığınızda 500 metre uzağınızda dalgalanan Türk ve Azerbaycan bayraklarını, Türkiyenin dört bir yanından gelerek burada şehit olan ve insana duygusal anlar yaşatan etkileyici Türk şehitliğini

görürsünüz. Çarlık Rusyanın yıkılmasıyla 1918-1920 yıllarında bağımsızlığına kavuşan Azerbaycan halkının, Türk halkının Ulusal Kurtuluş savaşına tüm olanaklarıyla önemli yardımda bulunduğunu hatırlarsınız.

Türk ve Azerbaycan halklarının bir ulus olduğunu en güzel biçimiyle Azerbaycan önderi Haydar Aliyev: „Biz bir millet iki devletiz“ tümcesiyle dile getirmiştir. İki kardeş devletin ulusal birliğini çok daha önceden de Atatürk „Azerbaycan`nın kederi kederimiz, mutluluğu mutluluğumuzdur“ sözleriyle vurgulamıştır.

Türkiye`nin günümüz politikasında iki kardeş ülkeyi birbirine bağlayan bu değerlerden çok, ne yazıkki ağırlık kazanarak izlenen ekonomik ve ticari beklentiler öne çıkartılmaktadır. Ancak bu yönüyle de incelendiğinde Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin, Türkiye için nedenli önemli olduğu çok iyi görülür.

Bakü-Ceyhan petrol boru hattı, isminden de anlaşılacağı gibi, Azeri petrolünü Ceyhan`a taşıyan son yılların en önemli projelerinden biridir. Bir süredir Türkiye`nin de üzerinde önemle durduğu ve Avrupa Birliğinin de büyük önem verdiği „NABUCCO“ gaz boru hattı projesiyle, Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkileri çok daha önemli bir boyut kazanacaktır. Bu projenin gerçekleşmesi durumunda kuzey doğudan Azerbaycan, Türkmenistan, Kazagistan, güney doğudan da İran, Irak ve belki bazı Arap ülkelerinden bu borulara aktarılacak gazla, Türkiye önemli enerji kaynaklarını denetleyen bir ülke konumuna gelecektir.

Avrupa Birliği ve Türkiye, günümüzde aşırı ölçüde Rus gazına ve petrolüne bağımlı durumdadır. Rusya izlediği enerji politikalarıyla bu konumunu giderek daha da artırarak, adeta tekel oluşturma stratejisi izlemektedir. NABUCCO projesinin yaşama geçmesiyle, enerjideki tek yönlü bağımlılık büyük ölçüde azaltılacaktır. Türkiye böylece haklı olarak gelecekte enerji alanında batı için de vazgeçilemez bir ülke konumuna geleceğini vurgulamaktadır.

Tıpkı Bakü-Ceyhan petrol boru hattında olduğu gibi, NABUCCO gaz boru projesinin yaşama geçirilmesinde de Azerbaycan`nın vazgeçilemez yeri ve önemi vardır. Türkiye günümüzde Bakü-Ceyhan petrolünden sağladığı gelirin daha fazlasını, yaşama geçmesi durumunda NABUCCO gaz projesinden sağlayacaktır.

Azerbaycan zengin petrol ve gaz enerji kaynaklarıyla hızla artan milli gelire ve yaşam standartına ulaşmaktadır. Türk firmaları günümüzde Azerbaycan ekonomisinin her alanında büyük işler yapmaktadırlar. 8 milyona varan nüfusu ile Azerbeycan Türkkiye için ekonomik bakımdan da önemli bir ülke konumundadır.

Ermenistan, Azerbaycan topraklarının beşte birini işgal ederek bir milyon azeri Türkün yaşadıkları yerleri terketmesine neden olmuştur

Ermenistan 17 yıl önce işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmedikçe Kafkaslarda barış sağlanamayacaktır. Azerbaycan bu işgali sona erdirmek için önce barışla, olmazsa tüm diğer seçeneklere başvurmakta kararlıdır.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, aralarında bulunduğum Avrupa Konseyi heyetini mart 2009 da kabul ettiğinde, önemle Türkiye'nin Ermenistan sınırının açılma haberlerinden duyduğu büyük kuşkuyu dile getirmişti. Konu henüz Türkiye kamuoyuna yansımamıştı. Konuyu hemen Azerbaycan'lı milletvekili arkadaşlarımla ve Türkiye'nin Azerbaycan Büyükelçisiyle görüştüm. Azerbaycan'da bu duyumların medyaya yansıdığını ve Azerbaycan hakkında büyük endişeye neden olduğunu söylediler. Hatta Türkiye'nin Bakü Büyükelçisinin iki gün sonra Ankara'ya gelerek hükümete gerekli bilgileri aktaracağını öğrendim.

Duyulan bu kuşku çok haklı gerekçelere dayanıyordu. Türkiye'nin Ermenistan sınırını açmasının, Ermenistan tarafından işgal edilmiş olan Azerbaycan topraklarından çekilmeyi hedef alan görüşmeleri, olumlu etkileyeceği inancı egemendi. İran dışında sınır komşusu ülkelerle ticari ve ekonomik ilişkileri bulunmayan Ermenistanı, açılan Türkiye sınırı büyük ölçüde rahatlatacak ve Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çıkma gereği duymayacak görüşü, gerçekten de önemle dikkate alınmalıdır.

Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte Ermenistan orada konuşlanmış ağır Rus ordusu silahları ve subaylarının da yardımıyla, Ocak 1992 den Ocak 1994 değin açtığı savaşta, Azerbaycan topraklarının beşte birini işgal etmişti. Bu savaşta 20.000 azeri Türkü öldürülmüş, bir milyona yakın Azeri de evini barkını terkederek Azerbaycan'nın diğer kentlerine sığınmıştı. Bu bir milyona yakın insan günümüzde Bakü ve diğer illerde geçici koşullar altında yaşamakta ve kendi ev ve topraklarına dönmeyi beklemektedirler.

Bu savaşın unutulamayacak en acılı izi ise, Hacıali kasabasının 26 Şubat 1992 de ağır silahlarla yerle bir edilmesi, aralarında 106 kadın, 83 çocuk ve 70 yaşlı insanın bulunduğu 613 sivil insanın hunharca katledilmesidir.

Bilindiği gibi Türkiye, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarına tepki olarak Türkiye – Ermenistan sınırını bu nedenle kapatmıştı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1993 yılında aldığı 822, 853, 874 ve 884 dört kararla Ermenistan'nın derhal ve koşulsuz olarak Azerbaycan topraklarından çekilmesini istemişti.

Avrupa Konseyi ve Aralarında Federal Almanya'nın da bulunduğu bazı ülke Parlamentoları, Kafkaslar da barışın sağlanması için Ermenistan'nın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmesini istemektedir.

Türkiye'de bazı gazeteciler ve politikacılar tarafından sanıldığı gibi, Azerbaycan-Ermenistan arasındaki sorun sadece Dağlık-Karabağı anlaşmazlığı değildir. Dağlık Karabağı sorunu gerçekten de çok eskiye uzanan bir konudur. Selçuklular 11. yüzyılda Azerbaycan'ı topraklarına kattığından bu yana dağlık Karabağı Azerbaycan coğrafyası içersinde yer alır. Rusya tarafından bölgenin 19. yüzyıl başlarındaki işgaline değin, Dağlık Karabağında Ermeniler nüfusun sadece yüzde 20 sini oluşturuyordu. Ancak Rusya tarafından bu bölgede Ermeni nüfusunu artırarak Türkiye - Rusya arasında Ermeni çoğunluklu bir tampon bölge oluşturma politikaları sonucunda sağlanan göçlerle ve özellikle de Kırım savaşından sonra, Dağlık Karabağında Ermeni nüfus giderek büyük çoğunluğa kavuştu.

Buna karşın Dağlık Karabağı daha önceden de olduğu gibi, 1918-1920 de bağımsızlığını ilan eden Azerbeycan topraklarının bir parçasıdır. Dağlık Karabağı,

yine 1923 den Sovyetler Birliği'nin 1992 de dağılmasına değin Azerbaycan toprakları içerisinde yer alır. Ancak Sovyetler Birliği, Ermeni nüfusun burada büyük bir çoğunluğu oluşturması nedeniyle, Dağlık Karabağ'a bir „zerk statü“ verir.

Ermenistan 1988 de Sovyetlerin dağılma aşamasında, Azerbaycan'dan Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a verilmesini ister. Bu istem doğrultusunda dağlık Karabağı yönetimi de, „zerk statüden“ yararlanarak Azerbaycan'dan ayrılma girişimlerinde bulunur. Bunu kabul etmeyen Azerbaycan Parlamentosu Kasım 1991 de aldığı kararla, Dağlık Karabağ'ın bu „zerk statüsünü“ kaldırma kararı alır.

Ocak 1992 de Ermenistan buradaki ağır Rus silahları ve Rus ordusu mensuplarının da yardımıyla, önce Dağlık Karabağ'ın işgaline başlar. Ermenistan bununla da yetinmiyerek Dağlık Karabağ'ın everesindek bölgeleri işgal eder. Azerbaycan ordusu işgal edilen topraklarının bir kısmını Ocak 1994 de geri almayı başarır. 12 Mayıs 1994 de iki ülke arasında bir ateşkes anlaşması imzalanır. Böylece Azerbaycan topraklarının beşte biri Ermenistan tarafından işgal edilir. Bu topraklarda yaşayan bir milyon insan canlarını koruyabilmek için kaçmak zorunda kalır veya kovulur, binlerce insan ldrlr. Bu bir milyon kakın insan Bakü ve diğer Azerbaycan bölgelerinde geçici koşullarda yaşamakta ve kendi bölgelerine dönebilecekleri günü beklemektedirler.

Türkiye-Ermenistan Protokolyla gerilen Türkiye-Azerbaycan ilişkileri ivedi olarak düzeltilmelidir. !

11 Ekim 2009 Tarihinde Zürih'te büyük bir törenle Türkiye-Ermenistan dışışleri bakanları tarafından, iki ülke ilişkilerini normalleştirmeyi amaçlayan bir protokol imzalanmıştır. İmza töreninde ABD, Rusya, Fransa, İsviçre dışışleri bakanları ve AB temsilcisi Solana'da hazır bulunmuşlardır.

Protokolde tek kelime ile bile Ermenistan'nın işgel ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmesinin yer almaması, çok haklı olarak Azerbeycan'da büyük bir tedirginliğe, derin bir kırıgnlığa neden olmuştur. Azerbaycan halkında bu politika, kardeş lke Türkiye tarafından kendilerinin adeta arkadan hanerlendiği biçiminde değerlendirilmektedir. Görüştüğüm Azerbaycanlı milletvekilleri, duydukları büyük kırıgnlığa karşın, Devlet ve hkmet yetkililerinin olabildiğince ll davranarak, Azerbaycan halkıyla Türkiye arasında artan bir sürtüşme ve dargınlığı önlemek istediklerini belirttiler.

Hatırlanacağı gibi mart 2009 da, Türkiye'nin Ermenistan sınırlarını açacağı söylentileri, Azarbaycan halkında ve siyasi yetkilileri arasında büyük tepkilere yol açmıştı. Başbakan Sayın Erdoğan bu nedenle 13 Mayısta Bakü'ye giderek, gerek Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev ile yapılan ortak basın toplantısında ve gerekse Azerbaycan Parlamentosunda yaptığı konuşmada, üstüne tekrar tekrar vurgu yaparak, Azerbaycan topraklarının işgali son bulmadıkça Türkiye-Ermenistan sınırının açılmayacağı sözünü vermişti. „*Yukarı Karabağ'da işgal ortadan kalkmadıkça, kapıların açılması mümkün değildir. Bunu kim söylüyor? Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı söylüyor. Bundan daha başka garantili bir ifade olabilir mi?*“ diyordu sayın Erdoğan.

Oysa imzalanan Protokolde bu konuya tek kelimeyle bile değinilmediği gibi, Türkiye Dışişleri bakanı sayın Davutoğlu'nun protokolü imza töreninde yapacağı konuşmada bile buna değinilmesine izin verilmedi.

Öte yandan Ermenistan dışişleri bakanı sayın Nalbantyan, İşgal altındaki Azerbaycan topraklarının ve Dağlık Karabağ'ın Protokolde asla konu yapılmadığına vurgu yaptı. İşte bu nedenle Başbakan Erdoğan'nın Azerbaycan'da verdiği güvence ve Türkiye Kamuoyuna konuya ilişkin yaptığı açıklamaların güvenilirliği, Azerbaycan ve Türkiye'de ciddi endişelere neden olmaktadır.

Protokolden bu yana Türkiye-Azerbaycan ilişkileri çok ciddi bir gerginlik yaşamaktadır. İki kardeş ve dost ülke çıkarları bu gerginliğin ivedi olarak giderilmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak bir netlikle, Ermenistan'nın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmedikçe, imzalanan protokolün Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onayına sunulmayacağını Dünya kamuoyuna ve imzada hazır bulunan ülkelere açıklaması gerekmektedir.

Türkiye, Azerbaycan'a verdiği bu sözü tutmazsa, dost ve kardeş Azerbaycan halkını, onarımı güç biçimde yaralar ve güvenilirliğini yalnız Azerbaycan'da değil, tüm diğer Türkiye Cumhuriyetlerinde de kaybeder.

Öte yandan böyle bir yanlış adımla Türkiye, Kafkaslarda barışa en büyük darbeyi vurur. Çünkü Ermenistan özellikle ekonomik nedenlerden Türkiye sınırının açılmasına mahkumdur. Türkiye-Ermenistan sınırının kapalı tutulmasından doğan baskı kalkarsa, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmesi büyük ölçüde olanaksızlaşır.

Böyle bir yanlış karar bana, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Rum tarafını üyeliğe kabul etmesi sonucunda ortaya çıkan tabloyu hatırlatıyor. O zaman da ben ısrarla, iki toplumun anlaşarak sorunlarını çözmeden Rum tarafının AB üyesi olmasının, iki toplum arasındaki anlaşmaya engel olacağını söylemişim. Şimdi aynı hata Türkiye tarafından yapılmamalıdır. Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmeden ve bu işgal sonucu göçe zorlananların isterlerse geri dönmelerine olanak sağlanmadan, Ermenistan sınırı asla açılmamalıdır. Yani Türkiye global anlamda da Kafkaslarda barışa katkıda bulunmak istiyorsa, günümüze değin izlenen politikasını korumalıdır.

Türkiye-Ermenistan ilişkileri elbette iyi komşuluğa dönüştürülmelidir

Türkiye-Ermenistan arasındaki ilişkilerin iyi komşuluğa yakışır bir düzeye gelmesi, kuşkusuz her iki ülke için de son derece yararlı olacaktır. Bunun için iki ülke arasında günümüze değin süregelen gerginliğe neden olan sorunların bir an önce çözümü gerekmektedir. Bunlar:

1. Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında 1921 yılında tanınan iki ülke sınırının, koşulsuz Ermenistan tarafından resmen kabul edilmesi,
2. Ermenistan'nın gasp ettiği Azerbaycan topraklarından koşulsuz olarak geri çekilmesi,
3. Ermenistan tarafından savunulan sözde „Soykırım“ iddialarının, arşivler ışığında uzman tarihçiler tarafından yapılacak araştırmalara bırakılması ve araştırma sonuçlarının her iki ülke tarafından kabul edilmesi.

Türkiye, vazgeçmemesi gereken bu üç temel koşuldan ikincisine hiç değinmemekte, birinci ve üçüncü maddelere de tam açıklık getirmediğinden, Türkiye ve Ermenistan tarafları, protokolü kendi yorumlarına göre değerlendirmektedirler.

Türkiye'nin Kafkaslarda barışın sağlanmasını amaçlayan girişimleri tabiki gerekli ve yararlıdır. Ne varki barışa katkı sağlaması amaçlanırken, tam tersi sonuçların ortaya çıkmaması için Türkiye'nin gerekli özeni göstermesi gerekirdi ve gerekir.

Öncelikle Ermenistan'ın komşusu Türkiye'nin sınırlarını hiç tartışmasız tanınması ve her türlü toprak isteminden vazgeçmesi zorunludur. Bu iki ülke ilişkilerine mihenk taşı ve olmazsa olmazıdır.

Yüzyıllarca kardeşçe bir arada yaşayan Türk ve Ermeni halkı, dış güçlerin 1900 lü yılların başından itibaren onlarca yıllık kışkırtmalarıyla karşı karşıya getirilmiş ve her iki halk için de sonderece acılı, üzücü ve derin izler bırakan olaylar yaşanmıştır. Bu olayların tüm yönleriyle, belgeler ve kanıtlar ışığında araştırılması ve gerçeğin ortaya çıkartılması, iki komşu ülke ilişkisi için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle de eşit sayıda Türk, Ermeni ve uluslararası uzman tarihçilerden oluşacak bir „**tarihçiler komisyonunun**“ kurulması, konuyla ilgili bütün ülkelerin tarih arşivlerinin bu komisyonun araştırmasına sunulması gerekmektedir. Araştırma sonucu ne olursa olsun, buna Türkiye, Ermenistan ve Dünya Kamuoyunun uyması, bu konunun artık olabildiğince istismar edilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Hiç kuşkusuz, yaşam anlayışlarını „soykırıma“ endekslemiş olan diasporadaki Ermeni lobisi, bu iddialarından vazgeçmeyecektir. Ancak tarihçiler komisyonunun ortaya çıkaracağı gerçekler,soykırım iddialarının gerçek olmadığını belgelerse, onların etki alanını büyük ölçüde sınırlandıracaktır.

Ermeni lobisi çok biliçli olarak ısrarla 95 yıl geride kalan 1915 olaylarını Dünya Kamuoyuna taşıyarak, daha 17 yıl önce işgal ettiği Azerbayacan topraklarını, evinden barkından kovulan bir milyona yakın Azeri insanın dramını, Haciali katliamını, Birleşmiş Milletler kararlarının da hiçe sayarak, gündem dışında tutmaya çalışıyor. Azeri ve Türk hükümetleri, diğer resmi kurumlar ve Sivil Toplum Kuruluşları, Ermeni lobisinin gerçektende akıllı bir stratejiye dayanan bu politikalarını bozarak, önemle ve kararlılıkla konuyu sonderece güncel olan soruna, yani Ermenistan'nın işgal ettiği Azerbayacan topraklarını koşulsuz olarak terketmesine ve kovulanların isterlerse evine barkına dönmeleri konusuna getirmeleri gerekmektedir.

Türkiye'nin çevresinde barışın sağlam temellerle güvence altına alınması sonderece önemlidir. Ancak Kafkaslarda barışı tehdit eden asıl sorun hiç kuşkusuz, Ermenistan tarafından işgal edilmiş olan Azerbayacan topraklarıdır. Kafkaslarda barışın sağlanması, Ermensitan'nın işgal ettiği Azerbayacan topraklarından çekilmesine bağlıdır. Bu sorun çözülmeden bölgede barışın sağlanması olası değildir.

Çok haklı olarak Azerbayacan, işgal edilen topraklarını, ne pahasına olursa olsun geri almakta kararlıdır. Azarbayacan Devlet Başkanı Sayın İlham Aliyev ülkesinin bu kararlılığını tekrar tekrar vurgulamaktadır.